

Interreg

Austria-Hungary

European Union – European Regional Development Fund

Joint Ambrosia Action

EUROPEAN UNION

Mi a
gond a
PARLAGFÜVEL

?

*...és mit
tehetünk
ellene?*

**SZÉCHENYI
ISTVÁN
EGYETEM**

MEZŐGAZDASÁG- ÉS
ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR
MOSONMAGYARÓVÁR

Parlagfű-tudástár általános iskolások számára

MEZŐGAZDASÁG- ÉS
ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR

Kiadja a Széchenyi István Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar
Mosonmagyaróvár

2017

ISBN 978-615-5391-94-1

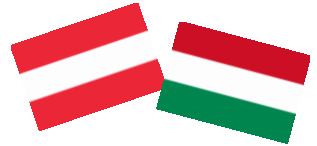
Szerkesztette: Vér András, Takács Krisztina, Réder Krisztina

Szakmai lektor: Pinke Gyula

A PROJEKTRŐL...

A PROJEKT CÍME: JOINT AMBROSIA ACTION (= KÖZÖS PARLAGFŰ AKCIÓ)

*A parlagfű pollenje különösen agresszív módon vált ki allergiás megbetegedést, ezzel megnehezítve rengeteg ember életét és hatalmas károkat okozva a gazdaság számára. A vetésekben elszaporodva a mezőgazdaság számára is jelentős problémát okoz. Ennek megelőzése érdekében a **Széchenyi István Egyetem mosonmagyaróvári Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar** osztrák és magyar partnerintézményekkel kidolgozott egy határon átnyúló projektet, melynek lényege a **parlagfű terjedésének visszaszorítása** és egy jelzőrendszer kiépítése.*

Magyarországon régóta jelen van a parlagfű - és már kidolgoztak egy országos szintű védekezési stratégiát ellene - **Ausztriában még csak az elmúlt pár évben terjedt el** igazán a növény. A parlagfűvel, terjedésével és az ellene való védekezéssel kapcsolatos ismeretek mindkét ország lakossága számára fontosak, ezért a projekt keretében nagy hangsúlyt fektetünk az ismeretterjesztésre. Mivel a parlagfű számára az **országhatár nem jelent akadályt**, a probléma csakis a két ország közös fellépése útján kezelhető.

Ezen kis füzet célja, hogy a magyar általános iskolás korosztályba tartozó gyerekek számára hasznos információkat nyújtson a parlagfűről.

A PARLAGFŰ

- **Ország:** növények
- **Törzs:** zárvatermők
- **Osztály:** kétszikűek
- **Rend:** fészkesvirágzatúak
- **Család:** fészkesvirágzatúak (újabbán őszirózsaféléknek is nevezik)
- **Nemzetség:** parlagfű
- **Faj:** ürömlevelű parlagfű (Tudományos neve: *Ambrosia artemisiifolia*)

A parlagfű az **egyik legismertebb gyomnövényünk**, melynek mezőgazdasági és egészségügyi kártétele jelentős. A parlagfű évről évre nagy tömegben jelenik meg Magyarország szántóföldjein és egyéb bolygatott területein. Erőteljes allergiás tüneteket idézhet elő az arra érzékeny embereknél, a növénytermesztésben többletköltségeket, termésvesztéseket okoz.

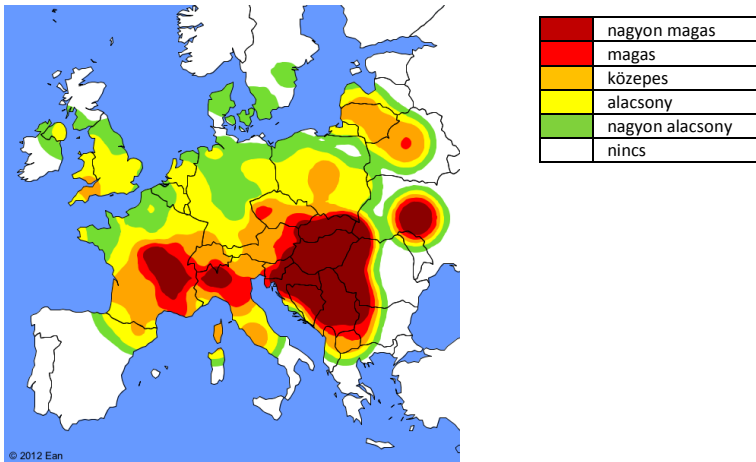
TUDDAD, HOGY A PARLAGFŰ...

- A fészkesvirágzatúak családjába tartozik;
- 20-200 cm magasra nő;
- Orsógyökerű;
- Szára szőrös, tompán négyélű, felálló, dúsan elágazó terebélyes;
- Levelei egy-kétszeresen szárnyaltan szeldeltek, fonákjuk és a levélnyel kissé szőrös, alakjuk igen változatos, a környezeti tényezők hatására is változik;
- Virágzat: a porzós virágzatok füzérben állnak a hajtás csúcsain-egy füzérben 70-80 virágzat, 1 virágzatban pedig 10-15 virág. A kis zöld termős virágok a felső levelek hónaljában találhatók.

SZÁRMAZÁSA ÉS ELTERJEDÉSE

Európában nem őshonos, eredeti élőhelye Észak-Amerika déli része. Magyarországon először az 1920-as években jelentek meg nagyobb állományai a dél-nyugati megyékben, alkalmazkodása után robbanásszerűen kezdett terjedni az áruszállítási útvonalak mentén.

Parlagfű pollenkoncentráció Európában (2012)

kép: <http://internationalragweedsociety.org>

KÖRNYEZETI IGÉNYEI

Talajra viszonylag igénytelen. Leggyakrabban utak és vasúti sínek mentén, parlagon hagyott területeken, nem megfelelően gyomirtott, bolygatott földeken fordul elő (innen származik a neve is). A meleg éghajlatot, a fényt és a nyári csapadékot kedveli, de szárazságtűrése is kiváló. Nagy növekedési, szaporodási erélye révén számára ideális körülmények között könnyen felülkerekedik más növényeken.

FEJLŐDÉSE

csírázás: március vége- április eleje május-június

vegetatív növekedés, virágzás: július – augusztus vége

az első érett magok szeptember második felére várhatók

Magról kelő, egynyári növény. Január végétől a csírázásra kész mag csak a felmelegedésre vár. A talaj felső 3 cm-es rétegében lévő termések indulnak csírázásnak. Ha a talaj hőmérséklete eléri a 10-20°C-ot és sok a napfény, kedvezőek lesznek a csírázás feltételei. Nálunk március végén kezd kelni, és áprilisban csírázik tömegesen. Intenzív növekedése nyáron indul. Porzós virágai július első felében jelennek meg, a termős virágok a hónap vége felé. A virágok beporzását a szél végzi, a virágpor akár 100 km távolságra is el tud jutni. A virágpor szóródása július végén és augusztus hónapban történik meg a legnagyobb tömegben, ezután kisebb mennyiségben a fagyok beálltáig. A termése ősszel képződik.

TUDDTAD?

- A mélyebben fekvő magok 3-4 évtizedig is nyugalomban maradhatnak, így a talajok hosszútávon fertőződhetnek;
- A közepes méretű növény több ezer, vagy akár több tízezer magot érlel, de 60 ezer magot is termelhet egyetlen tövön;
- A mag rendkívül ellenálló, akár harminc évig is csíráképes marad.

A PARLAGFÜVEL ÖSSZEKEVERHETŐ NÖVÉNYEK

Fekete üröm vs. parlagfű

fekete üröm

parlagfű

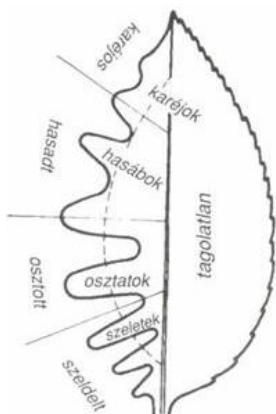
A gyomnövények közül a **parlagfüvet leggyakrabban a fekete ürömmel keverik össze**. A parlagfű levelei nagyon hasonlítanak a fekete üröm leveleihez. A virágzásuk egybe esik, a fekete üröm is allergizáló növény, de jóval kevesebb megbetegedést okoz. A fekete üröm évelő gyöktörzssel rendelkezik, vele szemben a parlagfű egynyári. A két növény megkülönböztetését segíti, ha megnézzük az alsó leveleket.

A **fekete üröm legalsó levelei karéjosak** vagy hasogatottak, míg a **parlagfű levelei szeldeltek**. A felső levelek alapján már nehezebb az megkülönböztetés, mert azok a fekete ürömnél is többnyire szeldeltek. A fiatal növények könnyen megkülönböztethetők. A fekete üröm első levelei alig tagoltak, fűrészfogasak.

TUDDAD, HOGY A FEKETE ÜRÖM...

- Teája léleknyugtató;
- Ha átfázott a lábunk vagy sokat gyalogoltunk jól tesz a meleg lábfürdője.

Egy kis tudomány... ;)

Karéjos levél = a bemetszés nem éri el a fél lemez felező vonalát vagyis a levéllemez felének a középvonalát.

Szeldelt levél = a bemetszések a lemez főéréig érnek, vagy a tenyeresen osztott leveleknél a levél válláig, az erek ujjszerű elágazásáig hatolnak.

Kép: <http://www.tankonyvtar.hu>

Fehér üröm vs. parlagfű

fehér üröm

parlagfű

A fehér üröm is a fészkesvirágzatúak családjába tartozik. Nálunk útszéleken, parlagokon, száraz gyepekben gyakori növény. A szántóföldeken is megtalálható, de ott nincs jelentősége. Élő, félcserjés, gyöktörzses növény, levelei szárnyaltan szeldeltek. Az **egész növény ezüstösen szürke** színű a fénylő selymes szőrzettől. Aromatikus illata van.

TUDDAD, HOGY A FEHÉR ÜRÖM...

- Az „álmébresztő” növényekhez tartozik, a régi időkben pszichoaktív hatóanyaga miatt valós, gyönyörű és vibráló álmok létrehozására használták teáját;
- Belőle készült az abszint, a XIX. század művészeinek kedvenc itala.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Abszint>

Bársonyvirág (Tagetes) vs. parlagfű

bársonyvirág

parlagfű

A parlagfű már virágzás előtt könnyen összetéveszthető az ugyancsak fészkes virágzatú bársonyvirággal vagy más néven büdöskével. A **bársonyvirág jóval alacsonyabb, egyéves, zöldszerű, szagos dísznövény**. A hasonlóság palántakorában észrevehető a levélzeten, melyek szárnyaltan szeldeltek, átellenes vagy szórt állásúak.

TUDDAD, HOGY A BÁRSONYVIRÁG...

- Az ehető virágok közé tartozik, íze enyhén kesernyés;
- Biokertészetben fonálférgek és drótférgek elriasztására ültetik a haszonnövények közé.

Kép: <http://spanglishbaby.com>

Vadkender vs. parlagfű

vadkender

parlagfű

Gyakran előfordul, hogy **helytelenül a vadkendert hívják parlagfűnek**. A vadkender enyhén allergén, de alig hasonlít a parlagfűre. A termesztett rostkender elvadult változata, kétlaki növény, levelei átellenes vagy szórt állásúak, tenyeresen osztottak, szedeltek.

TUDDAD, HOGY A VADKENDER...

- Minden fejlett ókori kultúrában hasznosították;
- A vadkender magját i.e. 6000-ben is használták táplálékként Kínában;
- A kender az egyik legősibb ipari növény;

- A kínaiak ruhákat, cipőket, köteleket, papírt készítették a kender rostjaiból.

A vadkender ókori ábrázolása (forrás: wikipédia)

Gilisztaűző varádics vs. parlagfű

gilisztaűző varádics

parlagfű

Hazánk egész területén megtalálható faj. Évelő, a fészkesek családjába tartozó, ágas, ferde gyöktörzsű növény, mereven felálló, többnyire csoportosan nő. Levelei egyszerűen szárnyasan szeldeltek, a szárnyak hosszúkásak, gyengén szőrösek vagy kopaszak. **Aransárga, gömbszerű fészekvirágzatai** 80-100 cm magasan díszlenek dús sátorvirágzatban.

TUDDAD, HOGY A GILISZTAŰZŐ VARÁDICS...

- Kevésbé ismert gyógynövény, pedig már az ókorban is használták rovarok elűzésére, fertőtlenítésre, kellemetlen szagok ellen, valamint az ember és a háziállatok bélférgeinek elhajtására;
- A biokertészek elsősorban a hangyák távoltartására alkalmazzák. A szárított növény nemcsak az ágyásokból, de a tárolóhelyekről is elűzi a hangyákat és más rovarokat.

Aranyvessző vs. parlagfű

aranyvessző

parlagfű

Két-három méter magas, karcsú, sűrű levelű, a tővénel bokrosodó kóró, a **parlagfűtől eltérően virágzata sárga színű**. A mérsékelt égövön a legtöbb aranyvessző nemzetségbe tartozó faj gondozás nélkül is szépen fejlődik, nem igényel se sok csapadékot, se különleges talajt. Éppen ezért hazánkban a kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) már több helyen elvadult, invazív özöngyom.

PARLAGFŰ ALLERGIA

Az allergia nem betegség, hanem valamilyen környezeti hatással szembeni túlérzékenység. A szervezetünk túlzott és káros válaszreakciója ártalmatlan anyagokra. Évről évre nő az allergiás betegek száma, ez egyrészt magyarázható azzal, hogy növekszik az ártalmas anyagok előfordulása, másrészt az ember szervezetének ellenálló képessége változik. Becslések szerint Magyarország lakosságának kb. 30%-a szenved valamilyen allergiában.

A parlagfű allergia főbb tünetei: könnyezés, szemviszketés, tüsszögés, csalánkiütés. Általános tünetek is kísérhetik: fejfájás, fáradékonyság, hőemelkedés, csökkent koncentrációképesség. A panaszok súlyossági foka változó, az enyhétől a súlyos tünetekig, amelyek zavarják a munkavégzést és az éjszakai pihenést.

A parlagfű allergia pollenallergia, amit a levegőben található allergének váltanak ki. Az allergiás reakciók a szemben, az orrban és a tüdőben jelentkeznek. Egyformán sújtja a felnőtteket, a gyermekeket, a fiatalokat. A parlagfű allergia terjedésében közrejátszik, hogy

a köz- és magánterületeken rendkívüli módon elszaporodott a gyomnövény. A parlagfű allergia sajnos nem gyógyítható, de kezelhető. Az allergia kialakulása elleni védekezés: pollennaptár és térkép figyelése, a pollendús környezet kerülése, zárt ablak mellett történő autózás, alvás, gyakori hajmosás, zárt térben való teregetés. Szabadban töltött idő előtt mindenképpen ajánlott tájékozódni a pollenhelyzetről.

Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy az interneten terjedő „divatos” elméletek ellenére a parlagfű nem gyógnövény, hanem gyomnövény. Nem gyógyít, károsíthatja az egészséget, mert olyan vegyületeket tartalmaz, melyek sejtkárosítók!

TUDDTAD?

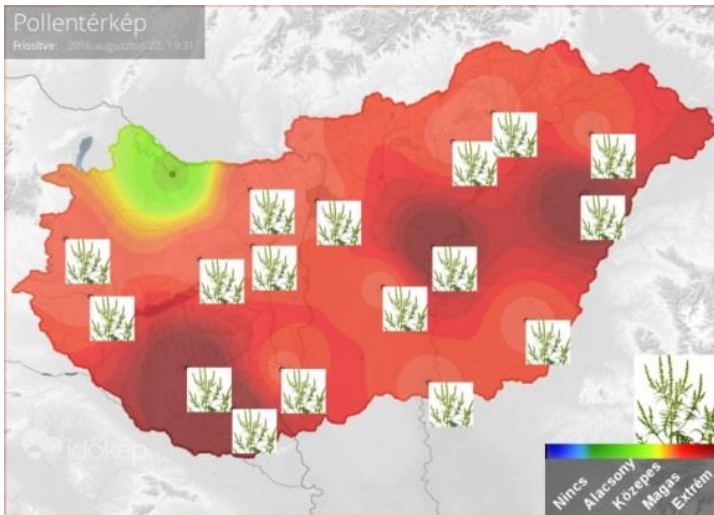
- A parlagfű 1 g pollenjében 30-35 millió pollenszem van;
- Egy átlagos növény 8 milliárd virágporsem termelésére képes 2-3 hónap alatt;
- A pollenek a széllel igen nagy távolságokra, akár 100-150 km-re is eljuthatnak;
- Pollenjének erős allergén tulajdonságát az okozza, hogy nagyon aktív, gyors diffúzióra képes, igen hatékony allergiát kiváltó anyagokat tartalmaz.

TUDDAD?

- Minden évben készítenek olyan naptárakat, melyekről leolvasható a legallergénebb növények pollen kibocsátása, ezzel figyelmeztetve az allergiásokat a virágzás kezdetétől, a pollen kibocsátás csúcspontján át a virágzás végéig. Ezt hívjuk **pollennaptárnak**;
- A **pollentérkép** a pollennel szennyezett területeket mutatja be, ami szintén hasznos információval szolgál!

N É V			P O L L E N S Z Ó R Á S								
magyar	latin	allergiás	febr.	márc.	ápr.	május	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.
mogyoró	Corylus	+++									
éger	Alnus	+++									
ciprusf. - országi	Cupressac. Taxus	++									
nyír	Betula	+++									
szil	Ulmus	*									
nyár	Populus	++									
kóris	Fraxinus	+++									
juhar	Acer	++									
fűz	Salix	+++									
gyertyán	Carpinus	++									
tölgy	Quercus	*									
platan	Platanus	+++									
bükk	Fagus	*									
pázsirtóf.	Poaceae	+++									
löröm	Rumex	+++									
ürtőf.	Plantago	+++									
csalinf.	Urticaceae	*									
libatop	Chenopod	+++									
üröm	Artemisia	+++									
parlagf.	Ambrosia	++++									

MIT TEHETÜNK A PARLAGFŰ ELLEN?

FELMÉRÉS, MEGELŐZÉS

A mezőgazdasági területeken **gyomfelvételezés** (egy adott területen lévő gyomnövényfajok felmérése) során, bizonyos időnként az egész országra feltérképezik, hogy milyen gyomok vannak jelen, hol és mekkora mennyiségben, melyikkel szemben kell kidolgozni védekezési taktikát.

Gyomfelvételezés

A megelőző védekezés során megfelelően ápoljuk a talajt és a környezetet. Ha a terület gondozott, nem okoz problémát a parlagfű.

MIÉRT VÉDEKEZZÜNK?

Többféle védekezési eljárás esetén a fő cél mindig ugyanaz: a **parlagfű virágzásának és magképzésének megakadályozása**. Ha sikerülne ennek évről évre eleget tenni, kevesebb lenne a parlagfű.

A mezőgazdasági területeken, ahol a parlagfű megjelenik, vitalitása és szívóssága

következtében **ellehetetleníti a kultúrnövények fejlődését**. Olyan, mintha szőnyeget képezne a talajon és **elszívja a haszonnövény elől a talaj tápanyag- és vízkészletét**,

így ahol megjelenik, jelentős termelés kiesést okozhat. Azon kívül, hogy terméscsökkentő hatása van, az **emberek egészségére is káros**, évről-évre több az allergiás megbetegedés.

Ha a növény már jelen van, akkor **kézi gyomlálás** (teljes mértékben eltávolítható a növény, de káros lehet az egészségre), **kapálás** (nem kell érintkezni a növényvel), **kaszálás** (akkor hatásos, ha megfelelő időben történik), gyeptelepítés (leghatékonyabb), esetleg vegyszerek (veszélyes lehet más növényre, állatra, emberre!) alkalmazása jöhet szóba.

Azonban mindegyik megoldásra igaz, hogy **nem elég egyszer kiirtani a parlagfűvet a területet hasznosítani és gondozni kell**, hiszen a magok 30-40 évig is életképesek!

A lekaszált parlagfű felhasználási lehetőségei: komposztálás, biogáz előállítás.

***Röviden összefoglalva:** a parlagfű nem az istenek eledele, mint ahogy neve mutatja (az Ambrosia a görög mitológiában az istenek halhatatlanságát adó eledel). A parlagfűvet egyre többen nem veszélyes gyomként, hanem értékes gyógynövényként tartják számon, ezt azonban a mai kutatások cáfolják, ugyanis jelentősen rontja az életminőséget, ökológiai és közegészségügyi problémát okoz!*

TUDDAD?

- Magyarországon **kötelező a parlagfű virágzásának megakadályozása!**
- A földhasználó köteles az adott év június 30-ig a parlagfű virágbimbójának kialakulását megakadályozni az adott ingatlanon, ha ezt elmulasztotta, akkor a kormányhivatal **növényvédelmi bírságot** szabhat ki, melynek összege **15 ezertől 5 millió forintig** terjedhet!

Kvíz- játék...

Honnan ered a parlagfű neve?

.....

1. Honnan származik a parlagfű, és mikor jelent meg először Magyarországon?

.....

2. Milyen allergiás tüneteket okoz a parlagfű, karikázd be a helyes választ (több jó válasz is lehetséges! 😊)

a) fáj a torkom

b) könnyezik a szemem

c) fáj a hasam

d) tüszögök

e) piros és viszket a szemem

f) folyik az orrom

g) kiütések lesznek rajtam

h) fáj a fejem

3. Milyen károkat okoz a parlagfű, miért kell ellene védekezni?

.....

4. Számozással állítsd sorrendbe a parlagfű fejlődési szakaszait!

erőteljesen virágzó parlagfű, termés fejlődik

életképes mag

4-6-10 leveles állapot

szikleveles állapot

intenzív hajtásnövekedés

korai virágbimbós állapot

5. Melyik növényekkel keverhetjük össze leggyakrabban a parlagfüvet? Jelöld X-szel helyes választ!

- nagy csalán
- fekete üröm
- szőrös disznóparéj
- fehér libatop
- bársonyvirág
- vadkender
- tyúkhúr
- fehér üröm

6. Minek a részletét látod a képen és mire használják?

N E V			P O L L E N S Z Ó R Á S								
magyar	latin	allergenitás	febr.	márc.	ápr.	május	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.
mogyoró	Corylus	+++									
éger	Alnus	+++									
ciprusf.- tiszafa	Cupressac. Taxus	**									
nyír	Betula	+++									
szil	Ulmus	*									
nyár	Populus	**									
kőris	Fraxinus	+++									

7. Hogyan, milyen módszerekkel védekezhetünk a parlagfű ellen?

.....

.....

8. Mire használták régen a fehér üröm növényt?

.....

9. A parlagfű valóban az istenek eledele?

.....

TARTALOM

A projektről.....	4
A projekt címe: Joint Ambrosia Action (= Közös Parlagfű Akció)	4
A parlagfű.....	5
Származása és elterjedése	6
Környezeti igényei.....	6
Fejlődése	7
A parlagfűvel összekeverhető növények	8
Parlagfű allergia	13
Mit tehetünk a parlagfű ellen?	16
Felmérés, megelőzés.....	16
Miért védekezzünk?	16

Képek: Pinke Gyula, Takács Krisztina, internet

